

ZOMBOR ÉS VIDÉKE.

POLITIKAI HETILAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kossuth-utca 155. szám. Gergurov-féle házban,
hova minden, a lap szellemi és anyagi részét illető köz-
lemények intézendők és minden díjak fizetendők.

A bücsümegyeri nemzeti párt hivatalos közlönye.
Megjelenik minden vasárnap és csütörtökön.
Felelős szerkesztő és kiadóulajdonos:
Dr. MOLNÁR GYULA.

Előfizetési árak:
Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.
Egy óra 80 kr.
Egyes szám ára 10 kr. a vasárnapi szám 15 kr.

Közüktatásügy.

Bámulatos dolog, hogy mily hamar nő az ember, ha a sors szeszélye kedvező viszonyok közé juttatja.

Wlassits Gyuláról mindenki tudta, hogy mint volt kir. ügyész s jogegyetemi tanár, ért a jogtudományokhoz, ma már azt is tudjuk, hogy Magyarország kultuszpolitikáját és közoktatásügyét is érti.

Neki feküdt a sors kedvező véletlenje folytán a kultuszminiszterium teendőinek s egy hét alatt megtanulta mindazt a hangzatos jelszót, mely egy-egy fontosabb reformtörekvést jelez.

Ma már úgy beszél a képviselőházban minderről mintha abban nőtt volna föl.

Megítélheti ebből minden ember, hogy nem a szakférfiak támadnak a szakma kedvéért, hanem a szakma növeli maga számára az embereit.

És ha az Isteni gondviselés megadja Wlassich Gyulának, hogy tiz esztendő töltsön azon a magas polezon, melyre maga sem tudja, hogy jutott föl, bizony egy sereg alkotás fog mögötte állani, mely jól vagy rosszul, de ki fogja tölteni amaz úrt, mely egy ország kultuszpolitikájában évtizeden át támad.

S mindjárt a legmagasabb feladat megoldása se fog nehézséget okozni Wlassichnak.

Megértette a kor fortélyát, hogy nem szükség mereven ragaszkodni a szavakhoz s ha a főrendiház egy s más változtatást tesz is a felekezeten kívüliség nagy elvén, — nem szükség abból táreza-kérdést csinálni, összeveszni a primással s püspökökkel, hanem az ember választ más, tetszetősebb kifejezést és basta!

Azért nem lesz feláldozva a lényeg s Wlassich szerint az a gyámoltalan főrendiház nem nyar-

gal a lényegen, hanem csak a szavakon.

A kath. autonomia se okoz tulságos gondot Wlassichnak, bele fog menni aggodalom nélkül, valamint hogy sejtí a kongrua kérdés mikénti megoldásának módját is.

A népiskolákat szépen sorban államosítja, a tanfelügyelőknek pedig jurisdikciót ad, a polgári, kereskedelmi és ipariskolákban egységes vezetést fog létesíteni, a kisdedovó menhelyeket szaporítja, megalkotja az egységes középiskolákat, a közoktatásügyi tanácsot újra fölállítja, a felsőbb oktatást előmozdítja, a harmadik egyetemet nem állítja fel egyelőre, de a művészetek, képtárak és muzeumok ügyét fejleszteni akarja.

Férfiás és eszesen átgondolt program.

Semmi gáncs nem érheti érette Wlassichot — kivéve, hogy alapos a kételyünk: arra termett ember-e ő, a ki ily súlyos feladatokkal meg tud birkózni?

Egyébként kár ezzel komolyan foglalkozni. A ki látja a jövő alakulásainak előre vetett árnyát, az nem fektet súlyt arra, hogy vajjon Wlassich jó kultuszministeri programbeszédet tartott-e vagy se?

Ha mindazok, a kik valamely táreza feladatainak programját ékes szavakba tudják foglalni, hivatva lennének Magyarországon ministeri táreza vezetni, aligha nem több minister akadna, mint nem minister, mert ámbár Bánffy a naiv ki merie mondani, hogy ő nem szónok, azért a magyar ember született szónok s a mint ministerré nevezik ki, már programot is ad és ígér eget-földet.

Wlassichnak azonban jó dolga lesz, mert senki se fogja azzal vádolhatni, hogy nem teljesíté ígéreteit.

Nem lesz rá ideje.

Felebbezés a vármegyei rendkívüli közgyűlés határozatai ellen.

Dr. Engelmann Zsigmond adai ügyvéd megyei virilista, a ki a megye e hó 11-én megtartott rendkívüli közgyűlésén oly nagy hatással bizonyította, hogy a szönyegre hozott kérdések főispáni családi érdekek kielégítését célozzak s ez okból jogtalan megterhelést képeznek, beváltotta abbeli ígértét, hogy a határozatokat megfelelbezi.

Tenyleg e hó 25-én be is nyújtotta a megye alispánjához magvas érvekkel megírt felebbezését, melyet annak közérdekű volta miatt itt adunk egész terjedelmében:

Tekintetes alispán Ur!

Bács-Bodrogh vármegye törvényhatósági bizottsága által 1895. évi január hó 11-én tartott rendkívüli közgyűlésen hozott azon határozat ellen, mely szerint $\frac{2}{6}\%$ pótdadó megszavaztatott, továbbá az újonnan rendszeresített központi járás nélküli főszo-
lgabírói és 2 árvaszéki ülnöki, valamint az ezek betöltése kapcsán, gyűlés közben megürrült zombori főszo-
lgabírói es egyéb tisztai állások választás utján történt betöltése ellen felebbezésünk a következőkben terjesztjük elő:

Vármegyei kormányzatunk sajnós helyzetét a nehezelt törvényellenes határozatok és alább elpanaszolandó törvénytelen cselekmények egész sorozata szomorúan tükröztetik vissza.

Fájdalom a f. hó 11-én megtartott rendkívüli közgyűlés keletkezése, lefolyása és befejezése szembeötölnön bizonyítja, hogy itt nem a vármegyei közigazgatás jól felfogott érdeke és a közjólét előmozdítása, hanem kirívó magánérdek istapólasa célozta-tott.

Láttuk, miként dől romba a vármegyei önkormányzat törvényes gyakorlása, a méltóságos főispán ur érdekeltsege köztudomásra kerül.

Vármegyénk közérdeke felett szánakozó szemtanui voltunk a mesterkélt lelkese-
désnek, mely elhangzott a vármegye házában a midőn a méltóságos főispán ur határozat-
ként kihirdette, hogy saját veje Tárcazi Dezső ur, volt megyei aljegyző, zombori főszo-
lgabíróvá megválasztatott.

Ezen magán cél vak üldözése fejtí meg az egész vármegyei közönségre káros és költséges előzményeket, ép úgy, mint a rendkívüli közgyűlésen történt törvénytelen következményeket.

A méltóságos főispán ur veje minden áron zombori főszo-
lgabíró óhajtván lenni, egy új állást szerveztek, járás nélküli főszo-
lgabírói cím és fizetés alatt, a célból, hogy ebbe a jelenlegi zombori főszo-
lgabírótól átrín-
gathassák és így tovább, a többi újonnan szervezett tisztai állások is, többé — kevésbé összefüggnek ezzel a főispáni apai gondoskodással.

Ezek után önkénytelenül előtérbe lép azon kérdés, vajjon összegeveztetthető-e az 1886. évi XXI. t. cz. szellemével az, hogy a vármegyei vezérégyéniségek által összerobort vármegyei közgyűlés nyakra-
főre szervezzen új állásokat és pótdadót kirojjon az amugy is közzgazdaságilag sújtott vármegyei közönségre.

Szerintünk nem! Mert az 1886 évi XXI. t. cz. 57 §-ának k.) pontja szerint a főispán, ha valamely közgyűlési határozatot a törvénybe ütközőnek, vagy az állam érdekeire sérelmesnek vél, annak felülvizsgálat végett leendő felterjesztését elrendelheti.

Sajnos, hogy a jelen esetben a méltóságos főispán ur családi érdeke által köve van s így csak a jelen felevezésünkkel adhatunk módot a nagyméltósági m. kir. belügyminiszter urnak bajaink orvoslására és a törvénytelen határozatok megsemmisítésére.

Hisszük azonban, hogy főispáni felülvizsgálati felterjesztés nélkül és a nagyméltósági m. kir. belügyminiszter ur, ki a vármegye holléte és a főispán családi viszonyaira való tekintet nélkül egyformán vedli hazánk polgárait, éles látásának sikerülni fog kideríteni azon a közmeggyőződésben szájrol-szájra panaszolt tény, hogy itt a köztörvényes és törvény elleni felülvizsgálatok megsemmisítésére.

Ezen előre gondosan kifundált átkos hajszá akkor kezdődött, hogy a vármegyei közgyűlésen teremtettek egy vármegyei tanács és talán az egész országban eddig ismeretlen „járás nélküli” új főszolgabírói állást és még több egyéb állást és ennek könnyebb keresztülvihetése céljából a pótdától fázó törvényhatósági bizottság lekötöztetett avval a mezes madzaggal, hogy a szaporodó kiadások állami dotációval fognak fedeztetni.

Ámde nagyméltósági m. kir. belügyminiszter ur megtagadta a vármegyei kérelmet bizonyára nem szűkkebléséből vagy mostohaságból, hanem kecségtelenül azért, mert a kiadást állami segélyre nem méltatva, nem érdemestette.

Ugyanazon belügyminiszteri leiratban nyomtatékkal kiemelték, hogy csak „föltétlen szükség esetére terhelhetők meg a vármegyei közönség pótdával és akkor is csak újabb miniszteri jóváhagyás fentartásával.

A helyett tehát, hogy a vármegyei kormányzat, a fedezeti alap hiánya folytán, az amugy is teljesen felesleges új tiszti állásokat elejtette volna, lázas sietséggel összehívta a január 11-iki rendkívüli közgyűlést, megszavaztatta a pótdát és nyomban megválasztotta az új tiszviselőket nemcsak, hanem megválasztatott zombori főszolgabíróvá a méltóságos főispán ur veje a törvény flagrans megsértésével, a menyiben a % alatt csatolt közgyűlési meghívó szerint, a tárgysorozatban a zombori főszolgabírói állás választás utáni betöltése kivéte nem volt és az 1886: XXI. t. cz. 46 §-a világosan mondja, hogy rendkívüli közgyűlésen csak oly

ügyek tárgyalhatók, melyek a tárgysorozatban benfoglaltattak.

De törvénytelenül töltött be a zombori főszolgabírói állás a rendkívüli közgyűlésen még azért is, mert ezen állás a rendkívüli közgyűlés folyamán ürült meg, az időközben megürült állomások pedig az 1886: XXI. t. cz. 87 § a értelmében csak a következő rendes közgyűlésen tölthetnek be, addig ha elkerülhetetlenül szükséges a főispán helyettesít.

Mindezen törvénytelenségek és tulkapások megakadályozása végett felszólaltak a rendkívüli közgyűlésen, tiltakozás történt a fent panaszolt törvénytelen cselekmények ellen, de minden hiába, vármegyének kormányzatának nyomasztó helyzete nema közönybe süllyesztette a vármegyei bizottsági tagok nagy részét, részint távol maradtak a gyűlésektől, részint tartozkodnak a szavazástól.

118 szavazat lépett sorompóba a fent leírt aktió érdekében és ha tekintetbe vesszük, hogy a vármegyei törvényhatósági bizottság 600 tagból áll, ugy ez gyenge lelkesedés a méltóságos főispán ur által kezdeményezett határozatokert és még sokkal gyengébb létszám arra nézve, hogy Bács-Bodrogh vármegye egész közönsége felzúditassék és ok nélkül pótdával igaztassék csak azért, hogy törvénytelen választások megjelthetők legyenek.

A közgyűlési jegyzőkönyvből azonban a jelzett pótdát elleni felszólalás és törvénytelen választás elleni tiltakozásnak semmi nyoma nincsen. Hogy ez gyalog feledékenységből vagy az 1886 évi XXI. t. cz. 3-k bekezdésében foglalt kellemtelenségeknek elkerülése végett történt-e, a szívembe kellene betekinteni, de tény az, hogy jogunk van követelni, miszerint a jegyzőkönyv híven vissza tükröztesse mindazt, a mi a közgyűlésen történt és ez szükséges a vármegyei önkormányzat tisztaságának megőrzésére, de még azért is, hogy a nagyméltósági m. kir. belügyminiszter urnak állandó módja legyen a vármegyei gazdálkodás és annak viselt dolgait ellenőrizni.

A f. hó január 11-iki közgyűlésről felvett jegyzőkönyv azonban hízelve van lefotografizva, mert az ide 2% alá csatolt vármegyei kormánylap igazolja, hogy a közgyűlésen az esetlelt felszólalás és választás elleni tiltakozás megtörtént.

Am igazolja magát a nagyméltósági m. kir. belügyminiszter ur előtt a vármegyei kormányzat, hogy miért hagyta ki mindezeket a közgyűlési jegyzőkönyvből talán azért, hogy ugy látszassék, mintha ezen odiosus dolog vármegyei közóhaj lenne és

mintha nem találkozott volna senki, ki az ellen felszóllalt volna.

Hiányzik a közgyűlési jegyzőkönyvből a méltóságos főispán ur azon válasza is, melyet adott a rendkívüli közgyűlés folyamán megürült tiszti állások választás utáni betöltése elleni tiltakozásra.

Azt mondta ugyanis, hogy régi gyakorlat az időközben megürült állásokat, nem úgy, mint azt az 1886. XXI. t. cz. 46 és 87. §-a rendel, hanem nyomban betölteni, a mi annyit tesz, hogy régi gyakorlat Bács-Bodrogh vármegyében az 1886. XXI. t. cz. intézkedéseit be nem tartani, mert képzelhető a törvénynek koordinálható gyakorlat, de a törvényt derogáló gyakorlatot képzelni vagy megengedni nem lehet soha.

Szabadjon továbbá a nagyméltósági m. kir. belügyminiszter ur böles gyűlölettel felhívni arra is, hogy az új szervezések iránti határozat még ma sem jögerős, mert számtalan községben, mint például Adán, Moholon, stb. mindaddig meghirdetve nem lett, ezen egy körülmény magában véve is elege illusztrálja azt, hogy vármegyéinkben mily törvénytelen mederbe terelteknek a közügyek és mennyire rongálják a vármegyei közönség alkotmányos idegzeit.

Végül említésre méltó az alispán urnak a közgyűlésen elmondott beszéde, melyben igyekszik bizonyítani a szervezett új állások és pótdát szükségét: mondván, hogy a szegény főszolgabírók helyzetén lesz segítve a pótdával, tiszti állások szükségét pedig elege indokolja az, hogy még további 2 állásra lett volna szükség, de azt a lakosság érdekében takarekosságból elejtették.

Ezen naiv felfogásból sajnos tanuságot merítünk a vármegyéinkben indított gazdálkodási irányzatra nézve és mondhatjuk, meg van átkozva az olyan vármegye, melyet ilyen szellem lengi át.

Ki helyeselné azt, hogy százezrek amugy is már kimerült zsebjei megterheltessek csak azért, hogy dúsz javadalmaszban és jólétben uszó néhány főszolgabíró fizetése par force megjavíthatassék?

Vagy indok az az új állások szervezésére és feltétlen szükségességére, hogy két állást elejtettek csak azért, hogy kevesebb pótdát legyen?

Hissen ilyformán sokkal szebben indokolhatta volna ezt az odiosus hivatal szaporítást és pótdát kivétést, ha 20 állást teremt, ugy 10 állást elejthetett volna, hasonló módszer ahhoz az egyszeri feleséghez, ki kétszer ikerleány gyermeket szült és midőn ez harmadszor is ismétlődött, az előszobában tudakozódó férjet azzal a hírrel fogadtatta a férje elkeseredésétől remegő feleség, hogy négy leány gyermeket szült,

T A R T A L O M

Fontana di Trevi.

Nagyon fontos, hogy az ember, ha Rómában van, lássa meg a pápát, — de még fontosabb, hogy elutazása előtt igyék egy kortyot a Fontana di Trevi vizéből s dobjon óriás medencéjébe egy picinyke pénzdarabot: ezüstöt, bronzot vagy akár vörös rezet. Egy „soldo”-t, a hogy Olaszországban a franknak huszadrészet hívják még most is. A buesu kortyval lekötölezi a vízi nimfákat, az áldozatul dobott obuluszsal pedig megvesztegeti Neptun vízi istent, — mindkettővel együtt biztosítja magának azt a szerenest, hogy megint visszatérhet az örök városba. Mikor öt év előtt Rómában jártam, nem láttam a pápát, de mikor elutaztam, arra utasítottam a kocsisomat, hogy a Fontana di Trevi felé hajtsom.

— E un corso speciale (Ez külön ut), — mondá a diplomata-kocsi.

— Va bene! (Jól van, előre!)

Az extra-ut külön fizetendő, nyolcvan centesimoját mégéi az a tudat, hogy visszatérhetek még egyszer a világ városának antik csodáihoz, művészeti remekkeihez, pazar palotáihoz, délszaki virágokkal pompázó kertjeihez, nyájas népéhez, szép asszonyaihoz és hűs forrásaihoz, a melyek közt legszebb a Fontana di Trevi.

M. Agrippa, Augustus császár veje, Rómának ez a szenvedélyes szépítője, vezette be a szabini hegyekből az Aqua Virgo-t, a melynek emlékszerű megörökítése előtt kocsim megállott. Azért hívták-e virgo-nak, mert a víz rendkívül tiszta volt, vagy azért, mert szomjas katonának egy szűzi leányzó mutatta meg a forrását, nem tudják biztosan az archeológiai foglalatokdók. Ellenben tudják a Trevi név származását, mely trivio-ból ered. V. Miklós pápa itt kolosszális kutató épített, a melynek három forrásából ömlött alá hatalmas mennyiségben a pompás nedű. („Trivio” annyit jelent, mint hármas keresztut.) Mostani épületét, a római építészeti egyik népszerű látványossá-

gát, talán az egész világ legtöbbször és legszebben megénekelte kutját főként két Kelemen pápa áldozatközönségének köszönik a forrás tisztelői. E néven a tizenketedik kezezte meg s a tizenharmadik fejezte be a Fontana építést. (Mint a hogy Rómát minden más helytől megkülönböztetésül nevezték urbs-nak, akként a Trivio kutját egyszerűen és röviden így hívják: Fontana.)

A pompás kut egy palotának sziklafagadaja, a régi Conti-palotáé, mely később a Ludovici-örökséggel a Buoncompagni-Piombino-család tulajdonába került. mig jelenleg az a Poli-familiáé, ha ugyan jól jegyeztem magamnak a sok birtokváltozást, melyeken ez érdekes ingatlanosság a századok folyamában keresztülment. Építészeti részének Salvi a tervezője, a szoborművei különböző művészekből valók. Ez utóbbiak legjelentékenyebb alakja egy bernagyvárosi Neptun (Maini és Bracci társamugy), mely szépen emelkedik ki az építészeti háttérből, a mint kagylóalakú kocsiját tritonok által vezényelt tengeri

képzeltető a férinek öröme, a midőn a valót megtudta, t. i. azt, hogy neje harmadszor is csak két leány gyermeket szült.

Üres vigasztalások ezek a vármegyei közönségre, kit a silány termékek és abnormálisan alacsony gabona árak évekre beadósították úgy, hogy a kamat termelési költség és az adó az egész termést felemészti, az adósság förtészére pedig mi sem marad es ha, — a mitől Isten óvjon — egy rossz termés csapása ér bennünket, vármegyénk talterhelt népének három negyed része a tönk széleire jut.

Tekintetbe veendő továbbá, hogy vármegyénk talajviszonyainál fogva a kataszteri munkálatok folyamán a földadó tekintetében jobbadán az első osztályokba van felvéve, így tehát amugy is tetemes adóval van megterhelve, melyet pótdadókkal szaporítani minden jogos, igazságos és czélserű alapot nélkülöz.

Sok eset adja elő magát az államháztartásban is, hogy nagyon is hasznos dolgokra és üdvös czelokra a határon túl is kellene költenünk, de évek óta tapasztaljuk, hogy böles kormányunk főgondja nem az, hogyan lehetne a közterheket szaporítani, hanem az, hogyan kell azokat csökkenteni.

Az iratkezelés és nyilvántartás könnyítése érdekében jelen kérvényünket ketté vaasztva és a zombori központi főszolgabírói állás és a többi tisztú állások történt betöltése ellen irányítva, a fent kifejtett okokból tisztelettel kérjük a tekintetes alispán urat.

méltóztassék az 1886. évi XXI. t.-cz. 9. §-ának első bekezdése értelmében jelen felelőbevitelt az ez ügyre vonatkozó összes iratok kapcsán a nagyméltóságú m. kir. belügyminiszter urhoz 8 nap alatt felterjeszteni, ahol is alzáttal eszedünk:

kegyeskedjék a fent kifejtett törvények alapján az 1895. évi január 11-iki Bács-Bodrogh vármegyei törvényhatósági rendkívüli közgyűlésből eredett, a zombori központi főszolgabírói állás és a többi tisztú állások betöltését megsemmisíteni azon utasítással, hogy vármegyénk kormányszata a jövőben hasonló kísérletektől óvakodjék.

Teljes tisztelettel

Dr. Engelmann Zsigmond, s. k.

Kultuszminiszteri program.

A képviselőház folyó hó 21-iki ülésén Wlassits Gyula új kultuszminiszter érdekes programot fejtett ki ama feladatokra nézve, melyeket magas állásában megoldani

őhajt. Ily kimerítő program rég nem adott s azért érdekesnek tartjuk egész terjedelmében közölni. A beszéd így hangzik:

Tisztelet képviselőház! (Halljuk! Halljuk!) Mindenek előtt legyen szabad kijelentem, hogy az igen tisztelt kitűnő hivatalbeli elődöm által előterjesztett költségvetést magamevő teszem, és az ezen költségvetés számtételeiben kifejezésre jutott kulturpolitikaért a felelősséget elvállalom. (Helyesles jobbfelel.)

Engedje meg a tisztelt Ház, hogy kerülve minden hangzatos szót, az ugynevezett teoretikus szótalmot is, a legnagyobb tárgyilagossgal fejtsm ki azokat az alapelveket, amelyeket követni őhajtók. Tisztelettel kérem a Házat, hogy azokat szigorú, de igazságos és jóakaratu bírálatban részesíteni méltóztassék. (Helyeslés.)

Talán helyesen cselekszem, tisztelt Ház, ha beszédem rendjében először foglalkozom a kultusz kérdéseivel s azután atterek a közoktatás kérdéseire. (Halljuk! Halljuk!)

A kultuszpolitika terén eddig elintézetlenül maradt két egyházközponti törvényjavaslatra vonatkozólag az igen tisztelt miniszterelőnk ur a kormány általános programjának kifejtése alkalmával már tüztesen és határozottan nyilatkozott. En csak ismételhetem, hogy ezen törvényjavaslatokban lefektetett alapelvek integritásához feltétlenül ragaszkodom. (Helyeslés.) De ha a kedélyek izgalmat, az annyira szükséges és kívánatos felekezeti békenek érdekében, és az országgyűlés másik tisztelt Házával a konfliktust megszüntethetjük oly módosításokkal, amelyek az elvek integritását nem érintik, igen természetes, hogy végzetes politikai hibánkat tartanám a szavakhoz való merev ragaszkodást. (Élénk helyeslés jobbfelel.) Derültség és felkiáltások balfelel: Miért helyes? Erre azt válaszolom a tisztelt közbeszólo képviselő urnak, hogy azért, mert a kérdés mai fejlődési stádiumában egészen céltűvesztett a szavakhoz való merev ragaszkodás. (Helyeslés jobbfelel.) Azt pedig remélem, sőt politikai reputációm önrzetében el is várhatom mindenkitől, hogy feltegye rólam, aki ezen Házban, ezen kérdésekről már többször nyilatkoztam, hogy a lényegyet feláldozni nem fogom. (Helyeslés jobbfelel.)

En, tisztelt Ház, kész örömmel vállalkoztam és vállalkozott az egész kabinet arra, hogy ama nagy politikai harc és küzdelem után, mintegy természetszerűleg adoit kötelelenség teljesítésére, hogy iparkodjunk a mi tisztelt ellenfeleinket kíméletes eljárással megnyugtanni, hogy iparkodjunk magunktartásával azt a meggyőződést kelteni, amit egyébiránt csak tévedésből és félreértésből

nen tulajdonították az előttünk levő kabinetnek, hogy tudnillik mi a vallásosságot és vallásos erzetet alapolását a magyar állam rendje egyik kardinális biztosítékának tartjuk, és annak erkölcsi tekintetben a legnagyobb erőt tulajdonítjuk. (Élénk helyeslés.) Az érintkezésbe pedig az egyházzal és felekezettel mindenestér még a jogos érzékenységet is kímélni akarjuk. (Helyeslés jobbfelel.)

Vezérelvül, tisztelt Ház, az lebeg előtem, hogy az állam souverainitásából folyó legfőbb felügyeleti jog gyakorlásában minden egyház és felekezetet felelje legigazabb, legpártatlanabb védőjét. Igen természetes, hogy ott, ahol szükséges és ahol más eszköz már rendelkezésünkre nem áll, az állam tekintélyének egész erőjét igénybe venni kötelelenségemül ismerem. (Helyeslés jobbfelel.)

Most, tisztelt Ház, nagybecsű engedel-mükkel áttérek az egyes kérdésekre és először is a katolikus önkormányzat, az autonómia kérdésére. Nem hiszem, hogy ma már valaki kételkednék azon, hogy a katolikusoknak joguk van az autonómia, az önkormányzatra. Azt a jogot, amelylyel a többi vallásfelekezetek bírnak, a katolikusok is megkívánhatják a maguk részére. (Általános helyeslés.) Igen természetes, hohon a különböző egyházak és felekezetek autdaF mája nem lehet mereven egyenlő és hogy a különböző autonómiaik tartalmát nem lehet mereven egyenlő szabályok alá foglalni, mert hisz az egyházi önkormányzati jog tartalmára nézve mindég két feltétel az irányadó. Az egyik az egyházszervezet, a hitelvek, az erkölcsstan, a disciplina, amelyeket az illető vallás magának vall, a másik pedig azok a közjogi intézmények, amelyek ős időtől fogva ugy az egyház, mint a magyar állam színtárságának egyik legfőbb biztosítékául emeltettek el. Így tehát a katolikus autonómiaának, a katolikus önkormányzat tartalmának határai adva vannak. Egyfelől adva vannak a katolikus egyház isteni rendelkezés alapján alapuló hierarkiai szervezetben, mert hisz a mi egyházunk isteni kinyilatkozásán alapszik.

Ugron Gábor; Ez nem tartozik az államra. (Mozgás.)

Wlassits Gyula vallás- és közoktatási miniszter: Most nem államról, hanem a katolikus autonómiaáról és a katolikus tanokról van szó. A sacerdotium nem a hivatástól nyert jog és kötelelenség, hanem a mi vallásunk a katolikus vallás szerint, minden joghatóság felülről jön. (Zaj balfelel.) Masfelel a közbeszólo képviselő urnaknak ismételtlen ki kell jelentenem, hogy én most a katolikus vallás álláspontjáról fejtegetem a katoli-

lovak huzzák. Kétoldalt az egészség s a termékenység alakjai Filippo Valle-től, azonkívül még több szobor, dombornú és oszlop. Az egész mű harmóniában akarja egyesíteni az arhitekturát és szkulpturát, s míg építészeti része a modern Rómának egy minden barokkizmusa mellett is szép homlokzatot adott, addig másrészt márványalakjai is eredeti benyomást tesznek. Legmélyebb hatással azonban a hatalmas sugarakban előzuhanó s a képzeltető legnagyobb mármánymedencébe ömlő víztömeg van.

Rómának egyik szerencsés különlegessége a jobbára emlékszerű épületekkel körített források, melyek kedves csörgedezésükkel töltik be az utakat s kellemesen vegyülnek a koesik és vasutak meg az utcai kialakított modern larmájába. Az embor bekötött szemel azt hinné, hogy, erdőben sétál s patakok zörgését, vizesének locogását hallja. Minden városrészek megvan a maga saját külön forrásra monumentális közkuttal, vízfordozókkal, élő kaneforokkal s a kut zsánerélet játszi

jeleneteivel. Az Aequa Paola a Janikulis-hegyen S. Pietro in Montorio fölött, a Piazza Navona kutjai, a négyesforrás a Barberini-palota mellett, Bernini Triton-ja a Barberini-téren, a Fontana Delle Tartarughe a hasonnevű piazzán és még sok más, a melyekből zajjal ömlik és nagy mennyiségben az Aqua Vergine, Marcia Felice, Paola és egyéb klasszikus nevű források szomjoltó vize, — mindezek fényes illusztrációi Juvenal híres mondásának, mely szerint mégis csak „a víz a legelőbbkelő ital.“ De mind e kut- és forrásművek királya, elsője a Fontana d Trevi, messze elhallatszó vidám esobogásával, melyről azt állította Staélné uraszony Corinnája, hogy ha megszűnnék működni, esend állana be egész Rómában. Ez a víz nem csak a legszebb, de a legjobb forrás is, a mely csak képzeltető — édesen izlik belőle a szabini hegyek költészete. A nagy hír-e, mely e forrást majdnem történelmivé teszi, a babona-e, a mely a belőle ivott bucsupohárhoz fűződik, vagy a római élet sajátos hangu-

lata teszi-e, de én azt hiszem: ez a legjobb víz a világon.

Plinius ugyan azt állítja, hogy az Aqua Marcia a legjobb vize Rómának (omnium aquarum clarissima et regina), s ma is legtöbbször beesülük ezt az italt, melynek főkutja a „delle Terme“ szép piacát díszíti. Nekem azonban jobban izlik az Aqua Vergine (ha m elegebb is egy Celsius-fokkai) nemesak költői nevével, de a hozzá fűződő legendáknál fogva is. A tisztelet, melyben a forrás áll, nem ujkeltű. Nem laktá még meg Rómát költő, a ki meg nem énekelte volna. Irtak felőle mindennemű verseményeket: intéztek hozzá himnuszokat és ditirambokat; énekeltek róla mesét, románcot és balladát; zengtek neki előgumot és enkomiont, — szóval, fölhangzott vízéhez a költészet minden vállaja, csak éppen bordalt nem dalolt róla a lelkes poetasereg. S jellemző a római hangulatra, hogy a sok fontana-dicsőítő verselő közt még nem akadt egy sem, a ki azt kívánja: bár szakadna a bőséges forrásból víz helye-

kus vallás tanait. (Zaj.) Ha pedig valamely egyházi önkormányzat tartalmának megállapításáról van szó, akkor nem lehet figyelmen kívül hagyni azt, hogy annak az egyháznak melyek a hitelvei, melyek az erkölcsi tanai. Mafelül annak adott határait képezik az apostoli király legfőbb kegyuri jogai. Korai és talán nem is ide tartozik, arról részletesebben szólni, hogy a katolikus autonómia minő tartalommal bírjon a részletekben? Abban is, mint mindenben Deák Ferencz találta el a helyes szót, tudniillik, hogy az államról nincsen joga meghatározni, hogy milyen legyen a katolikus autonómia, hanem csak azt határozhatja meg, hogy milyen ne legyen az.

Az egyháznak világi vonatkozású belügyei, az egyházi alapítványok, az iskolák, nem mondom minden, de bizonyos vagyoni ügyekre vonatkozó tevékenység mint magvát képezheti a községi, az esperességi, a megyei és országos autonómiának. (Úgy van! jobbfelől.)

Tisztelt Ház! Nézzük már most, mert hisz az a főkérdés, amelyre nekem válaszolnom kell, hogy tudniillik mit szándékozik a kormány ebben az irányban tenni. (Halljuk! Halljuk!) Vizsgáljuk meg előbb azt, ami történt eddig. Ezzel nem lesz felesleges foglalkozni.

Én tisztelt Ház, kimondom őszintén, hogy sajátos vonása ennek a mi katolikus autonómia-történelmünknek, hogy míg más kérdéseket az idők folyása érlel és tisztáz, addig sajátos módon ez a kérdés az idők folyamán kissé elhomályosodott. Múltotassanak a történeti rendet becses figyelemre méltatni. 1871-ben Simon Iános a deputációt ő felsége elé vezeti, és kéri a 71-iki önkormányzati szervezeti munkálatnak megerősítését, jóváhagyását. Ezen időtől fogva ez ügyben nagyon csekély dolgok történtek, amelyeket alig érdemes fölemlíteni; az ügy pihent egész 1883-ik, mikor az igen tisztelt előadó ur, Fenyvesi Ferencz igen tisztelt barátom egy határozati javaslatot terjesztett a Ház elé, amely utasítja a kormányt, hogy törvényes úgykörében tegyen előterjesztést ő felségének aziránt, hogy a katolikus autonómia létesítése tárgyában a szervezésre és egybehívásra vonatkozólag az engedély minél előbb megadassék.

Ennek folytán nagynevű elődöm, gróf Csáky Albin, aki mindenben, mint majd látni is fogjuk, a mozgató lelket képezi a kultusz és közoktatási ügyek vezetésén, (Mozgás a szélsőoldalon.) megindította a tárgyalást a hercegprímással és ő felsége beleegyezésével, mint méltóztatnak tudni megalkult a harmincz tagu véleményező választmány és ez a következő határozatot

hozta: „Az autonómia szervezésére egybehívandó újabb kongresszus az ő felsége által idején jóváhagyott, és ma is érvényben levő választási tervek szerint választandó meg, és hogy csak ezen újabb kongresszus lesz illetékes, hogy arra nézvenyilatkozzék, hogy az 1871-iki munkálat menyiben lesz használható. Kéri továbbá, hogy a 71-diki szervezeti szabályokra nézetűzetes válasz adassék és jelöltesse meg azok a pontok, amelyek esetleg újabb megtolás alá lesznek teendőik.”

Ez a miniszteriumhoz 1894. április 4-én érkezett. Most tisztelt Ház, jelenetemen kell azt, amit már különben hivatalbeli elődöm is bejelentett a Háznak, hogy 1894. április 20-án egy püspöki konferencia tartott amelyben már az előkészítő bizottság véleményétől eltérő megállapodások latszanak fen forogni, mert hisz elhatározta a magas püspöki kar, hogy ő felséghez külön felterjesztést fog ezen ügyben iatézni. (Egy hang a szélsőoldalon. Nem kell nekik az autonómia!) Ily körülmények közt ez most a status quo. Ezt tartam az iratok nyomán. Igen tisztelt hivatalbeli elődöm nem hagyta nyugodni a kérdést, hanem intézkedett, hogy az 1871-diki munkálat már most tanulmány tárgyává téssek, bizonyára azon szempontból, hogy jelöltesse ki azon pontok, amelyek ő felsége, s a kormány által elfogadhatók.

Igen természetes, tisztelt Ház, hogy én föntartom rendelkezést, de ma még nem vagyok képes határozottan nyilatkozni arra nézve, hogy nem fogok-e előterjesztést tenni ő felségének egyenelen a kongresszus összehívására; vagy pedig nem tudom, hogy gyakorlatiasság szempontjából nem-e helyes a másik mód, de mint mondám, még erre nézve nem határoztam. hogy tudniillik megjelöltesse azon pontok, amelyek el nem fogadhatók. mert így bizonyos meghatározott kerete adatnak előre is a kongresszus működésének.

Tisztelt Ház! Azt hiszem, hogy hű képét adtam a kérdésnek; a lehető legkomolyabban iparkodni fogunk, hogy ezt a kérdést a megérlelés felé vinessük. De ne méltóztassék elfeledni azt, hogy a katolikus autonómia kérdése első sorban mégis csak a katolikusok ügye, nem lehet oktrojakkal valami nagy eredményt elérni. (Élénk helyeslés a szélsőoldalon.) Éppen ezért mert a katolikus világban magában nem érlelődnek meg tisztán a gondolatok, addig mindenesetre köve van a további intézkedések lehetősége, (Élénk helyeslés a jobb-oldalon.)

A másik kérdés, amire ki kell terjesz-

kednem a kultuszpolitika terén, a kongrua kérdése. (Halljuk! Halljuk!)

Múltotatnak tudni, hogy a még Trefort idejében működő kongrua-bizottság 1887-ben egy szabályzatot dolgozott ki a kisebb javadalmazások összeírása tárgyában. Ezt a szabályzatot ő felsége elé terjesztették, aki azonban nem hagyta azt jóvá, hanem megjelölt öt pontot, amely előbb tisztázandó.

Első pont volt a kegyuraság, a második a párber és egyéb szolgálmányok, harmadik a stóla-jövedelmek és alapítványok, a negyedik a görög-katolikus plébániák ügye, ötödik: megfontolása annak, hogy az erdélyi státus bevonassék-e a kongrua rendezésébe.

Az ügyben azután ismét pihenés állott be. Csáky Albin gróf volt az, aki az ügyet újra kezébe vette és a kongrua bizottságot szorgalmazta a további eljárásra. Az időközben kibővült kongrua-bizottság azt kérte ő felségétől, hogy ne csak a kisebb, hanem a nagyobb javadalmazások összeírására vonatkozólag is intézkedhessék és ezt ő felsége megengedvén, a szabályzatot elkészítettek úgy a nagyobb, mint a kisebb javadalmazások összeírására nézve. Ez ő felsége elé terjesztetet, és mihelyt ő felsége helybenhagyja e szabályzatot, határozottan ígerek, hogy az összeírás iránt intézkedni fogok. (Élénk helyeslés.)

És most a tisztelt Ház nagybecsű engedelmeivel a kultuszpolitika terét elhagyva, átérek a közoktatásügyi politika terére és itt különösen arra kérnem a tisztelt Képviselőházat, méltóztatnék talán — és ez csak tiszteletteljes kerés — ebben a vitában inkább a közoktatásügyi politika kérdéseire kiterjeszkedni. (Egy hang balfelől: Azt mi határozzuk el!) Ez csak kerés, amit azzal indokolok, hogy néhány éven át a vallás-és közoktatásügyi miniszterium költségvetésének tárgyalása alkalmával bizony inkább csak a kultuszpolitika kérdéseivel foglalkoztunk.

A közoktatásügyi politika terén legjobb lesz talán azt a sorrendet követnem, hogy először szólók a népoktatásról, aztán a közép-oktatásról és végül a felsőbb oktatásról. (Halljuk! Halljuk!)

A népoktatásra vonatkozó területen legelőször azzal a kérdéssel akarok foglalkozni, amely ebben a Házban már annyi képviselőt űr felvetett — és mondatom erős argumentumok kíséretében és hazafias szelleműl vezérelve — értem az egész népoktatás államosításának kérdését. Tudom, hogy ez nem izolált kívánság; azonban ez a kérdés nem oly egyszerű s különösen

csupa bor. Még az iszákos poéták is bele nyugszanak, de bizony innen csak vizet ihatnak. És isznak — szokásuk ellenére — belőle egy pohárral, mielőtt elutaznak.

Pedig nehéz dolog belőle csak egy pohárral inni. Legvékonyabb sugara is, a mely elé poharamat tartom, olyan erővel zakad alá, hogy a fölfogott vizet a maga nyomásával újból kiloccsantja, alig hagyva a fenéken egy ujjnyit, igazán egy kortyot. Ha tehát szomjas az ember, négyyszer is megismétli a bucsuzóitait, mint a kitapsolt olasz operanékes a bravur-áriáját.

Ittam hát nagy szomjuságból és édes babonából. A távozást Rómából csak az az-egy reménység teszi elviselhetővé, hogy megint visszajöhetünk. Mint a hogy báti körből, avagy lakóhelyünkről hosszabb eridő menve el, bucsupoharat űritünk, akként bucsuzunk egy végső ittallal e meghitt városból, a melyben minden jóraló ember talál egy baráti kört s minden művelt utazó úgy érzi magát, mint ha a lakóhelyén volna. Bizonyos vidéken még most is divatos a kengyel-pohár, —

ott, a hol még nem jár vasut. A lovas tudniillik, mikor már a nyeregben ül, mielőtt megsarkanyozza a naripáját, még egy pohárral iszik, ráköszöntve azt az ottmaradókra, abban a hitben, hogy viszontlátják egymást. S ez, valamint a Fontana di Trevi mondája nem néphit, nem a tudatlan tömeg vakhítu babonája, — amaz a vitélő lovakok reményeséges hiedelme volt, emez pedig a klasszikus műveltségű Róma-járóké, kik közül de-hogy mulasztotta volna el egy is inni e gyönyörű forrás édes vízből, távozása előtt. Winckelmann, Goethe, Stendhal, Byron, Thorwaldsen, Shelley, Castelar, Musset s a többi jelesek, a kik Rómában jártak, mint ittak belőle egy végső pohárral. S kimondom nyíltan: a ki elmegy Rómából a nélkül, hogy bucsuzni menne a Trevi forráshoz, az nem előítélet nélkül való ember, hanem barbár. Az azt bizonyítja, hogy nem vágyódik vissza, az nem érdemli meg, hogy itt volt. Vannak előítéletek, a melyeket nem szégyen: nem követni. Nicolai bizony, ez a legszárzabb

és legunalmasabb individuum minden németek között, a ki kétkötetes könyvet irt Olaszország ellen, nem állott meg e zajosan csörgedező vízi zene előtt. De nem is tért ide vissza többé soha. A milyen nagy snob volt, hát nem is tetszhetett neki a művészetek hazája s mert Poroszországban jobban ebédelt, mint Itáliában, hát honvágyat érzett Itáliában — Poroszország után. Ilyen Nikolai-k most is akadnak. Ezek persze utolsó bucsuszavukat nem a Fontana najádjaioh, hanem a hoteljük portásához intézik. Szegény barátaim! — nem látjátok többé Rómát, de nem is láttátok? Legalább nem olyannak, a minő s nem olyan szemekkel, a melyek megértik a nagyot!

A pénzdobás, az megint egy szép babona. Régi szokás (az Odyssea óta), hogy vendég és vendéglátó megajándékozzák egymást, emléket cserélnek, hogy egymásnak jó emlékében maradjanak. Nos, Róma emléktul adta nekünk a saját emlékeit, a melyek most már tőlünk se válnak el többé s megajándékozott ben-

nem oly egyszerű erről a felelősségteljes állásról, mint az első pillanatra látszik.

Egyébiránt, tisztelt képviselőház, azt hiszem, hogy az iskola lényegében nem az a kérdés, hogy ki az iskola-fentartó, hanem az, hogy jó-e az iskola; (helyeslés.) az a kérdés, hogy a kor színvonalán áll-e az iskola, az a kérdés, hogy a magyar állameszme követelményeinek megfelel-e? (Helyeslés.)

S ha tisztelt képviselőház, módunkban van ezt elérni más eszközökkel is, akkor nem volna helyes népoktatási politika éppen az egyik legnagyobb iskola-fentartó elemet az egyházakat megfosztani ettől a jogtól és ezáltal valóban igen kényes érzéseket megbolygatni. Vannak e cél elérésére más eszközök is, amelyek csak az 1868-iki népoktatási törvény revíziójával lehetne elérni. Ez nemcsak az én nézetem, de a szak-köröknek, és talán az egész közvéleménynek már majdnem megértelt kérdése. Talán nem tettem elhamarkodott lépést, amidőn már is intézkedtem, hogy a népoktatási törvény revíziója munkába vessék. Az előadói tervezet megkésztésével megbízhatom egy ahhoz értő egyént, az előadói tervezet közé fogom bocsátani és csak ha azt a széles közvélemény megbeszélte, akkor fogom törvényjavaslat alakjában a Ház elé terjeszteni. (Élénk helyeslés.)

Mert tisztelt Ház, ez a népoktatási törvény több irányban hiányos. Először is semmi tisztes intézkedést nem tartalmaz arra nézve, hogy mi történjék az olyan iskolával, én csak a felekezeti iskolákról beszéltek most, amely az előírt feltételeknek megintés dacára sem felel meg, vagy amely a magyar állameszme ellenére dolgozik. Ez olyan ház, amelyen segíteni kell. (Helyeslés.) A másik, ami nagyon lényeges, az hogy a törvény a felekezeti tanítóképzésnél az ott alkalmazott tanárok képzésére iránt nem is intézkedik. Ezek — bocsánat a kifejezésért — némelyike igazán botrányos állapotban van. Előfordul, hogy csak az igazgató állandó, a többi tanár ambuláns.

Ha tehát így áll a dolog, hogy törvényünk még a képzés tekintetében sem intézkedik: azt hiszem, az első, a mi revízióra szorul, a tanárképzés és képzés ügye. S ezt úgy gondolom elérni, hogy megállapítandó a minősítés — mindig a felekezeti tanítóképzés intézetekről beszéltek — a fizetések minimuma tekintetében is egyenlő feltételek alá helyezendők az állami tanítványokkal. Úgy a tanfolyamok tantárgyak, tanterv, tanórák, mint a minősítés tekintetében. És amire legnagyobb súlyt helyeznek: be kell hozni ezen intézetek tanáraitra nézve a valóságos képzés állami vizsgálatot. (Élénk

helyeslés.) Az országos képzést államvizsgálat adja meg. Mert tisztelt Ház, az a felekezeti érdeke, hogy képezze a tanítóit, de midőn a minősítés kiterjed az egész ország területére, nemcsak a felekezeti iskolákra, akkor senki sem vonja kétségbe, hogy ez állami ügy, országos ügy. (Élénk helyeslés.) és ezzel rendkívül sokat érünk el, mert végére is az iskola a tanítóktól függ. Ha a tanító hazafias, szakértő, ezzel sokkal többet lehet elérni, mint gyakran bizonyos kényszerintézkedésekkel, amelyek reakciót szünelnek. (Tetszés jobjfelől.)

A népoktatásügynek egy másik nagy fogyatékosága a felügyelet hiánya, elégtelensége. (Halljuk! Halljuk!) Azt hiszem, hogy az adatokat nem elhallgatni, hanem a tisztelt Ház előtt referálni kell, (Helyeslés.) különben is, meglehet olvasni gondolom a jelentésben is, hogy milyen elégtelen a felügyelet. A tanfelügyelők — az 1892/3. évet véve alapul — 6288 iskolát, tehát 37⁰/₁₀₀-ot vizsgálták, a jobbadán román görög-katolikus iskoláknak csak 22⁰/₁₀₀-át; a görögkeleti iskoláknak 31⁰/₁₀₀-át. Tehát nemcsak közművelődési, hanem állami szempont is azt kívánja, hogy a tanfelügyelők sűrűbben érintkezzenek a tanítókkal.

Mert semmi sincs, ami inkább hatna egy tanítóra, mint az, ha tanfelügyelőjével — föltéve, hogy ez hivatásos magaslatán áll — közvetlenül érintkezhetik, ha az eszméit, elveit közli vele. Ez a közvetlen hatás, amitől igen sokat lehet várni. (Helyeslés.) Itt ismét mélyen tisztelt elődöm, gróf Csáky látta, hogy az pénzkérdés, tanfelügyelőket szaporítani, de bizonyára nem volt módjában az erre szükséges pénzt beállítani a budgetbe, s így ő, az iskolatölgatók nagyobb mérvű alkalmazásával tett kísérletet.

En nem tudom megítélni, hogy ez milyen eredményre vezetett, de azt hiszem, nagyon sok eredményt nem fog felmutatni. Annyi bizonyos, hogy az ország 64 kerületéből 18-ban egy tanfelügyelő és egy díjnok van, tehát tollnok sincs. Ennek fokozatos szaporítására nem tesztek ma kötelező ígéretet, bár mégis iparkodni fogok itt-ott segíteni, mert én magát, a tanfelügyelői szervezetet tartom egy kissé elhibázottnak, amennyiben nincs jurisdikció.

Az ipari szakoktatásnál kifogásolandónak tartom, hogy három ilyen főzépiskolánk van, amelyek közül egy a kereskedelemügyi, kettő a közoktatásügyi minisztérium alá tartozik. Itt is véle. Ez a közoktatásügyi szervezet pedig ma még megállapítva nincs.

Áttérek a közép-oktatás kérdésére. Mint elődöm én magam is abban a meggyőződésben vagyok, hogy a jövő iskolája,

az egységes középiskola, sőt tovább megyek: aktuális reformjainkban mindig célt kell követelnünk ezt az irányt; de azért mégis azt gondolom, hogy a század végének művelődési elemei és iránya nem olyan megállapodottak, hogy szakithassunk a középiskolának mai szervezetével. A latin nyelv kérdése van ezzel összefüggésben, éppen azért én ma aktuális kérdésnek az egységes középiskolát még nem tartom. A középiskola, bajainak főforrása nem annyira a tanrendszer, melynek ok nélküli bolygatását egyáltalán nem tartom helyesnek, mert e téren a folytonos fluktuáció egyaránt rossz a tanárnak és a tanulóknak. De három kérdést mégis éretnek tartok a megoldásra: az egyik a túlterhelés kérdése, én a túlterhelés okát nem annyira a vitarendszerben, hanem bizonyos tanárok félreértésében találom úgy, hogy ez inkább a metodika kérdése.

Különös gondot akarok tehát fordítani arra, hogy ott, ahol az egyes tantárgyak túlterhelést idéznek elő, a bajon a főigazgató segítsen.

Második céloom: a tanrendben való erősítése a nemzeti elemnek. A tisztelt Ház tudja, hogy miről van itt szó, a magyar történet, a magyar irodalomtörténet stb. oktatásáról. A harmadik kérdés: a görög nyelv helyett választható tárgyak tanterve. Ma már e tantervet minden oldalról és pedig szakavatottak részéről sürgetik. Erre nézve végleges megállapodás még nincsen, de a kérdést megfontolás tárgyává fogom tenni.

Középiskoláink főbaja a párciális tanárihiány, s a gyakorlati tanárképzés elégtelensége. Az állami és királyi középiskolákban nincs voltaképpen tanárihiány, csak az autonóm felekezeti iskolákban; az erdélyi katolikus status iskolánál, de legnagyobb hiány van képzett tanároknak a szerzetes iskoláknál. A tenő tehát az lesz, hogy jeles képzettségű fiatalembereket megnyerjünk a tanári pályának, és azokat, akik meglehetősen nehézségekkel küzdenek, támogassuk. Igen t. hivatalbeli elődöm e tekintetben igen hasznos intézkedést tett; 30 ösztöndíjat alapított meg 500 forintjával, ami mindenesetre jelentékenyen elő fogja mozdítani, hogy többen lépjenek a tanári pályára.

A tanárképzésnek két oldala van: a szakképzés és a gyakorlati képzés.

A polgári kereskedelmi és ipari szakoktatásról a szak-köröknek csaknem egyhangú véleménye az, hogy a polgári iskolák mai helyzete tühretetlen, a kereskedelmi iskolák szervezete pedig ma még megállapítva nincs.

Itt gróf Csáky Albin hagyott egy becses tervet, amelyet én mindenesetre akként elé fogok bocsátani és ennek alapján a

nünket a szépnek oly hatásával, hogy más embereként válunk meg tőle, mint a milyenként falai közé jöttünk. Mit adjunk hát neki cserébe, hogy jó emlékezésben tartson bennünket? Egy pénzdarábot, mely nem pusztul el a vízben, de ott marad, a mig ulyes római fiuk a medencéből ki nem halásszák. De ekkorra már a Fontana nimfái följegyezték a jókedvű adakozó nevét s az üdvössége biztosítva van neki. Visszajöhet Rómába!

S én visszajöttem. Hálából mindjárt első nap fölkerestem a csodaforrást, a melynek kegyelméből (szentül hiszem, hogy annak a kegyelméből) másodsor is összejárhattam a világ fővárosának történelmi halmai.

Mikor az ember másodsor jön Rómába, úgy érzi magát, mint a vándor, a ki haza érkezik. A Fontana alakjait úgy üdvözöltem, mint régi ismerősöket s nem tudom, mi volt oka: a meghatótság-e, vagy a napról rájuk eső sugarak véletlen világitása, de úgy tetszett nekem, hogy ők is rám ismertek, az öreg Neptun pe-

dig mintha megkínált volna a szűzvíz üdítő cseppjeivel. . . Pohár nem volt nálam (az ember nem járálk Rómában úgy, mint a hidegvíz-gyógyintézetekben: ivókehelylél a zsebében), kértem hát egyet a Trevi-téren levő esinos kis Dante-kávéházból, a hol tíz centesimo-ért vesztegetik a tejeskávét. Ez a kávé rettenetes egy ital, pedig a víz maga minden kávé nélkül kitünően ízlett s az öreg pincér nem is látszott haragudni azért, hogy csak vizet ittam a kávéspoharából. A vén gyerek másnap már rám ismert s gondosan megmosva, a napfény elé tartva, a csilámlásában gyönyörködve adta át a féltéres kávéspoharat. S gyakran jártam el a Salvi façade-ja elé s napról-napra jobban barátkoztam a római hagyományokkal és előítéletekkel.

Megvolt nekem a magam külön babonája. Az, hogy nem illik merő önzésből aknázni ki a Nereiáák jókárátát s egyszer — bucsu alkalmával — inni a vizükből, de meg kell becsülni a hajlandóságukat s többször látogatni őket. Ott

voltam hát hűsögesen minden istonadta napon s ha az albanói vagy szabini hegyek zöld telepei a nap folyamára s szabadba esáltak, későn este visszajöttem, néha éjjel körül mégis megjelentem a Caffé Dante előtt átvenni az öreg pincér kezéből a kávéspohárt.

A vén Giulio engem egy bolondos „inglése“-nek tartott (bolondnak azért, hogy vizet iszom; angolnak, mert kockás ruhát hordok), a mit nem vehettem tőle rossz névben, mert hiszen a fele annak, a mit gondolt, igaz volt. Ebbeli sejtelméit tudomra is adta a legkövetőbbé válogatott egyszerűséggel. Valamikor — mondta — egy nagyobb hotelben szolgált s ott sok aggallal volt dolga. De mindigeknek akadt valamelyes bogara.

— Azt hiszem — tetto hozzá — hogy ez a sok pénzüktől van.

Ráhagytam a dolgot. Az öreg fráter már nem vizsgálható fel olyan dolgokról, a miket nem ért. Hát minék bizonyítgassam neki, hogy a mi a pénzti illeti, ettől egészen böles lehetnek? . . .

kereskedelmi szakiskolák szervezetéről is fogunk intézkedni.

A szakképzés ellen kifogást tenni nem lehet. De más a gyakorlati kérdés, mert a tanárnál nagyon fontos az általános műveltség, a tapintat, a modor, az emelkedettség, erre pedig nevelés kell. És erre nézve örömmel jelenthetem, hogy közvetlen elődöm megtette a kezdeményező lépést egy szabad szemléltetési felállításra által, ahol nyelvű ismereteket szerzhettek s a kölcsönös érintkezés folytán, csiszolóhatnak. (Helyeslés.)

Tisztelt Ház! Nem tartozik szorosan ide, de általában, az egyetemekre nézve nekem egy régi kedvenc eszmém van. Sokszor láttam magam előtt az ifjakat, bizony sokat elsárgult, fonnyadt arccal s én sokszor kérdeztem magamban, hogy vajon hol töltik el ezek a nap legnagyobb részét? Én az internátusokat nagyobb mérvben óhajtanám az egyetem mellett felkarolni, és pedig megmondom, még magánvállalkozás útján is helyes volna, ha több ily internátus keletkezhetnék, ahol az egyetemi ifjak elhelyezést nyerhetnek.

Az országos közoktatási tanácsot illetőleg a szakkörök e tanács szervezetét hiányosnak tartóak és reformálását sürgettek. Magam is úgy vagyok meggyőződve, hogy szervezete nem felel meg a hozzá fűzött igényeknek.

De ez ő felségének szabályzatán nyugszik, és mivel ő felsége még ezt a szabályzatot meg nem választotta, én ezt fennálló intézménynek tekintem. S mivel, tisztelt Ház még eddig nem tudtam a közoktatásügyi tanács helyébe egy más célszerűbb intézményt tenni és miután nem nélkülözhetem azt, hogy az iskolával eleven összeköttetésben állék tanferliak tanácsával éljek, én tehát intézkedtem, hogy a közoktatásügyi tanács működését újra vegye fel. De hogy jelezsem mennyire ideiglenesnek tartom én is, ankt elő akarom bocsátani egész szervezetét és ennek eredményétől tetsem függővé, hogy azután mivel helyettesítem. Hogy ezt az ideiglenességet jelezsem, nem töltöttem be a két előki állást sem, hanem két tagját bíztam meg az ügyek ideiglenes vezetésével.

Egy kérdés van, a tankönyvbirolat, amelylyel a tanács foglalkozott, s ez az, a miről a szakköröknek egyhangu nézete az, hogy ez nem a testület feladata, mert azt egyes kiváló szakferliak személyes felelősség alatt inkább tehetik, mint egy testület, s egészen határozottan merem állítani, hogy a tankönyvbirolat attól a szervezettől okvetlen el nem fogom venni. Most átterek a kérdésre. Az izolált iskolák rendszerének, tehát

az egyetekem ugynevezett francia típusának barátja nem vagyok. (Helyeslés.) Én az angol és a francia egyetemi típus szélességeit elkerülő közönségesen németnek nevezett egyetemi rendszernek vagyok híve. De ez tulajdonképpen nem német, hanem ez az általános tudományok egyeteme, az univerzítás fogalmának felel meg.

Ma már Spuller, Jules Ferry stb. mind a fakultások csoportosítása mellett vannak, s a fakultások koncentrációja van ma Franciaországban is napirenden. Ebből az elvi állapotból ismét egy gyakorlati tétel következik, az t. i. hogy én új jokadémiai felállítását támogatni nem fogom (Mozgás.)

A megleőkre vonatkozólag azt az álláspontot foglalom el, hogy azok, amelyek életképesek, hosszasan közelebb az egyetem színvonalához, esetleg még a filozófiai fakultással is kibővíthetnek, (Helyeslés.) mert én nem harcot akarok a kulturális intézetek ellen, hanem azt akarom, hogy az életképes fejlődjék, az életképtelen pedig pusztuljon. (Egy hang a szélsőbaloldalon: Frázis!) Igyekezni fogok azon, hogy ne maradjon frázis.

Ezzel kapcsolatban meg kell emlékezni a harmadik egyetem kérdéséről. Én vagyok a legutolsó, aki azt tagadná, hogy egy harmadik egyetem hasznos és szükséges, arra nézve gyönyörrel olvastam azt a szép érveletet, melyet Berzeviczy tisztelt barátom a harmadik egyetem felállítását mellett felhozott. Én is szeretném ezt kizárni az aktuális kérdések sorából, sőt a legközelebbi jövőben az előkészítő lépéseket is meg kell tenni, de sürgős aktuálitást erről a helyről ennek nem tulajdoníthatok. És megmondom hogy miért.

Az is igen fontos — amire azonban nem akarok kiterjeszkedni, — hogy néha az egyetemre sem kapunk tanárt bizonyos állásokra, mint például most a jogtörténetre, de most ezen talán még is lehet segíteni, nálam első sorban a pénzügyi szempont a döntő. Mert sürgős aktuálitással bir a kolozvári egyetem fejlesztése és az azon hiányokon való segítés, amelyekkel a budapesti egyetemen találkozunk. Csak kisebb számítás szerint a kolozvári egyetem egy és fél millió forintot igényel, a budapesti egyetemen pedig csak az orvosi fakultás köreinek kívánsága szerint több mint két millióra van szükség, hogy azt kellőképp felszerelhessek.

Igaz, hogy éppen Berzeviczy Albert barátom és képviselő társam egy igen szép érvet hoz fel, midőn azt mondja, hogy ha addig várunk a harmadik egyetem felállításával, amíg a budapesti és kolozvári egye-

temet kifogástalan niveaura helyezhetjük, soha se fogjuk azt felállítani, mert egy egyetemen mindig van fejleszteni való, a legfőkéleesebb egyetemen is a tudomány fejlődésével és haladásával tartozni valót mindig találunk.

Teljesen elismerem ezen állítás helyes voltát, de még is csak van különbség abban, amikor a kolozvári egyetemen oly nagy hiányokat tapasztalunk, amikor pl. a budapesti egyetem központi épülete olyan elhagyottan áll ott, amint azt mindenki ismeri (Helyeslés.) Méltóztatassék azt megtekintéskintenteni, még aulánk sincsen, a város házára járunk gyűléseket tartani, vizsgálati terméink nincsenek, az előadásokat előbb kell beszüntetni és később kell beszüntetni és később kell megkezdeni, hogy vizsgálati terméink legyen. Én tehát az első sorban az egyetemi építkezésekre fordítanám gondomat (Élénk helyeslés) és ezen hiányokon óhajtanék sürgősen segíteni. (Általános helyeslés.)

A tanulmányi rendszer és a vizsgálati rendszer organikus kapcsolatát egyszer már gyökeresen kell megállapítani, hanem azután békét is kell neki hagyni, mivel rosszabb nincsen annál, mintha az egyetemen folytonosan változik a tanulmányi rend. Nem is a rendszeren fordul meg a kérdés, hanem a tanárokon. A jó tanár és tudós teszi a jó egyetemet, nem a rendszer. Éppen ezért, különös gondot kell fordítanunk arra, hogy a tanárokat jól válasszunk meg. Együttal a tanárok társadalmi állásának emelésére is meg kell tenni a kellő intézkedéseket. A bürokratikus pályán minden középserű egység, ha szorgalmas, számíthat arra, hogy ezen társadalmi praxisnál többre viszi, csak az egyetemi tanár nem.

Thaly Kálmán: Az iparkodjék magát a tudomány terén érvényesíteni-

Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter: Tudom én azt, tisztelt Ház, hogy még igen sokról nem szóltam, ami ezen nagy ügyörki tárca keretébe tartozik, különösen nem szóltam közművelődési intézetekről, muzeumokról, képtárakról, színművészetekről.

De tisztelt Ház! én azt gondolom, hogy arról külön nem is kell biztosítanom a tisztelt Házat, hogy a magyar nemzeti kultúra missziójának leghatalmasabb eszközeire, a szépművészetekre és műzleszre különös gondot fogok fordítani. (Helyeslés a jobboldalon.)

És itt meglekésen jegyzem meg, hogy gróf Zichy Jenő indítványt tett a muzeumok ellenőrző bizottságának felállítása tekintetében. Erre nézve már tisztelt hivatali elődöm nyilatkozott, de én fenntartom magannak azt, hogy ezen nagyfontosságú kérdést tanulmány tárgyává tegyem esetleg szaktanácskozmány elé bocsássam és ennek eredményéhez képest intézkedjem.

A másik, a köteles példányok beszoigáltatása, amit szintén Zichy Jenő gróf szozokott példás buzgalomával törvényjavaslata alakjában terjesztett elő. Erre nézve jelenthetem a tisztelt Háznak, hogy kész törvényjavaslatot találtam a minisztériumban. Ezt ismét anket elő fogom terjeszteni.

Végezetül biztosíthatom a tisztelt házat (Halljuk! Halljuk!), hogy nemcsak törhetetlen köteleességérzettel, de igazi lelkesedéssel is akarok ezen megtisztelő feladatnak s azon várakozásnak, amivel megajándékoztak, megfelelni s bízom a gondviselésben, hogy áldás lesz azon a munkásságon, amelyet állami és nemzeti létünk leghatalmasabb biztosítékaira: az önálló, de a nyugateurópai civilizáció vívmányaival összhangban álló nemzeti kultúra felvilágosztatására pártkülömbőség nélkül, egyesült erővel kifejtünk. Ajánlom a költségvetést elfogadásra.

A képviselőház ülése jan. 25-én.

Elnök: Szilágyi Dezső.

Jegyzők: Bartók Lajos, Esterházy Kálmán gr., Molnár Antal.

olaszországi utazó magával vihet a világ városából.

Megköszöntem s bucsut vettem öreg pohárnokomtól is. a kinek szerény alakja ott maradt római emlékeim közt s meg fogja ezek közt tartani rangját sokáig. Mert nem tartozom a háladatlan utazók közé. A ki a kedvemben járt, legyen az a természet, a művészet vagy az ember, híve maradok mindenkor.

A poharat pedig odatesptam egy római pallatának a kinálló szögletfalához, mely letörte az öblét. A talpát azonban megőriztem, hazahoztam magammal s e lapok megírásánál nehezékül használok. A mint most ránézek az örök városnak s a Fontana di Trevinek e szörény emlékére, azt kérdelem magamtól vágóy reménységgel, de nem minden aggodalom nélkül: vajjon eljutok-e még egyszer Rómába? A hol nem láttam a pápát, de meghoztam áldozataimat a vizek istenének s a források nimfáinak.

Milkó Izidor.

Mikor pár hét után egy soldot vettem a Neptun vizisten medencéjébe, Giulio mindjárt megértette, hogy hányadán vagyunk, sejtelmes szíve megsugta neki, hogy bucsuzom Rómától.

— Buon viaggio! — kiálta, mikor visszaadtam neki a poharát. De hozzátette mindjárt:

— Signor, volete guardare il bicchiere come ricordo? (Nem teteszenék megtartani e poharat emlékül?)

És felém tartotta az óriás kávéspoharat.

Olyan jóakarón és annyira körültekintően rá, hogy nem volt lelkem visszautasítani a naiv ajándékot. Talán ilyen módon viszanozza kedvelt Fontánám a csészéjébe hajított rézdarabokat s a ritka figyelmét, melyet irányában. különösen második római tartózkodásom idején, tanusítottam?

Elfogadtam hát s a köpenyem bő zsebébe dugtam (ahig fért el benne) a legfurább római emléket, a melyet csak

A kormány részéről jelen vannak: Bánffy Dezső br. miniszterelnök, Wlassich Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter, Fejérváry Géza br. honvédelmi miniszter, Josipovics Imre horvát miniszter.

Elnök az ülést megnyitván, felolvassák és hitelesítik a múlt ülés jegyzőkönyvét. Bemutatja Vincz Gyula képviselő levelét, melyben fontos családi ügyeinek elintézése tekintetéből négy hétre szóló távozási engedélyt kér. (Helyeslés.)

Ujjoncaosi törvényjavaslat.

Fejérváry Géza br. honvédelmi miniszter: T. képviselőház! Van szerencsém előterjeszteni jelentésemet az 1894. évi rendkívül kedvező ujjoncaosi eredmény következtében a 12.500 főnyi törvényes ujjonczkontingensen felül régebbi hátralék fejében besorozott honvédegyalagsági ujjonczok törvényes szabta kiképzetésére 1895. évben szükséges költségfedezet tárgyában.

Kérem a t. Házat, méltóztassék jelentésem kinyomatásáról és szétosztásáról intézkedni és ezt a pénzügyi bizottságnak előzetes tanulmányozás és jelentéstételt végett oly utasítással kiadni, hogy jelentése oly időben terjesztessék be, hogy ez a honvédelmi tárca költségvetésével egy időben tárgyalhatassék.

Ily értelemben határozunk.

Elnök: Következik a napirend szerint a **vallás- és közoktatási költségvetés.**

A vallás- és közoktatásügyi költségvetés tárgyalása az utóbbi időkben népszerűsítésnek óriási hátrányára nem volt egyéb, az egész közéletünket domináló egyházipolitikai vita folytatásánál — és a képviselők sűrű sorokban szorongtak egymás mellett napokon keresztül.

Az egyházipolitikában pillanatnyi szünet állott be, a kultusbudget tárgyalásánál a nevelési kérdések léptek előtérbe és mit látnak a képviselőházban?

A vita harmadik napján általános erdeklenség. A kormányparti padsorok ugyszólván teljesen üresek és csak az ellenzék tagjai tartják fenn a vita színvonalát, még a karzatok sem mutatják a szokott képét.

Nagyon elszomorító állapot, mely élénk jellemzi a visszás és nyugodt medréből kiköszkentett politikai helyzetet.

A vita megkezdése előtt a honvédelmi miniszter nyújtott be egy jelentést, a költségvetéshez pedig Veress József szólott először hozzá.

Röviden beszélt, de sokat mondott. Főleg a középiskolai nevelés hiányosságait mutatta ki, a bajok fő forrását a rossz rendszerben és a tanárok tuhájtásaiban keresvén. Rátért ezután a középiskolák aránytalan elhelyezésének kérdésére, kimutatta a magyartanulmányok terjedésének okait és élénk helyeslés közben jelentette ki, hogy a költségvetést, bár aránytalanul csekélynek találja, elfogadják.

Papp Géza beszélt ezután hosszasan a nép oktatás és néptanítók helyzetéről, az ismétlődő iskolákról és más egyébről, mindennek jóságát és kitünőségeit egyedül kétes értékű statisztikai adatokra támaszkodva igyekezvén bizonyítani — tagadhatatlanul nagy buzgalommal.

Sok szakértelemmel fejtekte ki erre Bánó József a nemzeti-párt álláspontját a költségvetéssel szemben, itt-ott polemizálva a kultuszminiszterrel, de mindenütt a való igazságot beszélve és argumentumainak közvetlensége által mindenkit, a kit csak lehetett, meggyőzött közoktatásügyünk szomorú helyzetéről.

A költségvetést elfogadta. Prileszky Tádé jótékony derűltséget keltett a Házban felszólalásával.

A nemzetiségiek magyar nyelvi ismeretével dicsekedvén, így szólott:

— Az iskolázott író gyerek sokkal jobban beszél magyarul, mint mi!

A kik őt hallották, elhitték, hogy igaz van. Beszédét azzal végezte, hogy a magyar nyelvben szép előhaladást tanusító nemzetiségi tanulóknak adjon jutalmat a kultuszminiszter.

Zichy Jenő gróf a miniszter egyházpolitikai programjára tesz néhány elmés megjegyzést, beszéde többi részében pedig kedvező eszméjével, a muzeum ügyével foglalkozott.

Szlágyi Dezső elnök az ülést ekkor — ebéd ideje lévén, 10 percre felfüggeszette. — A tíz perces pauza azonban majd csaknem félóraig tartott.

Szünet után az ülés hátralévő részét Sima Ferenc beszélte ki. Wlassich miniszter programjával pontonként foglalkozván s annak egyházipolitikai, mint közoktatási részéről kimutatván, hogy annyira silány és tartalmatlan, hogy egyetlenegy vezérgondolatot sem volt képes benne felfedezni és így a miniszter iránt bizalommal nem viseltetik.

Háromnegyed kettőre járt, mikor Sima beszédét befejezte.

Kovács Albert beszédének elmondását holnapra kérte halasztani, mibe a Ház belenyugodott és ezzel az ülés véget ért.

HIREK.

— **A pénzügyi bizottság** elhatározta, hogy javasolni fogja a közzgyülésnek, hogy a színház a jövő idényre nyilvános pályázat útján adassék ki. Eddig is már a legjobb nevű igazgatók tettek lépéseket, hogy a színházat elnyerhessék, köztük Füredi Veszprémy.

— **Nyilatkozat.** Lapunk munkatársa dr. Donoszlovits Vilmos ur annak kijelentésére kérte fel szerkesztőségünket, hogy lapunk múlt vasárnap számában „Közveszélyes ártezi kut” című közleményt nem ő írta, ezen közleménynek megjelenéséről előzetesen tudomása nem volt, a mit mi kívánatára készséggel kinyilatkoztatunk. Munkatársunk ennek kinyilatkoztatását azért kerli, mert ő lapunkban többször szokott közegészségi ügyekkel foglalkozni s ezért e cikket írását is sokan neki imputálták, a mit pedig ő azért nem óhajti, mert e cikkekben kifejtett aggodalmakban ő egyáltalán nem osztkodik.

— **Színházi műsor.** A színügyi bizottság pénteki ülésén a színház jövő heti műsora következőleg állapított meg: hétfőn: Stefanidesz Károly karnagy jutalomjátékául „Orpheus a pokolban”, kedden: Sággy Rózsiika fellépésével „A dolovai nábob leánya”, szórdán: „Tiszt urak a zárdában”, csütörtökön: „Otthon”, Südermann színműve itt másodszer, pénteken színt, szombaton: „Klári” operette itt először, vasárnap: Tóth népszínműve „A toloncz”.

— **Furcsa színházi hír.** Azok között a kik a színházi hírek iránt érdeklődnek, mindenesetre sensatiót keltett, ha ugyan olvassák, egy helybeli lapnak az a híre, hogy Halmay Imre színtársulata a szabadkai saison bevégezéssel városunkba jő. Ugyan van-e jó dolga Halmaynak, hogy Polgárnak minden esetre jól sikerült saisonja után Zomborba jő, a mikor a közönség, a mint az műnyelven mondják, teljesen ki van merülve. No de hát ne félse senki Halmayt. Esze ágában sincs neki az, hogy Zomborba jöjjön, hanem ezt a hírt szöröstül bőrstül egy újdélki lapból ollozta t. redactor ur, elfelejtve annak helyi vonatkozását kikazítani. Egyébként ennek a lapnak ugyanazon számában egy másik furcsaság is van. Kiolozza a „Fővárosi Lapok”-ból egy egész római levelet, s olyan lelki ismeretességgel, hogy a „Fővárosi Lapok”-nak azt a megjegyzését, hogy „saját tudósítónktól” szörol szóra beleolozza.

— **Egy volt országgyűlési képviselő halála.** Volt számunkban megemlékeztünk Pilaszanovits József volt országgyűlési képviselő haláláról. Birna a régibalközép egyik leghibebb tagja szált serbe. Mikor Tiszaék fuzionáltak, Pilaszanovits visszavonult a politikai élettől, melyben ő ha nem is hangadó, de azért jelentékeny szerepet játszott. Tekintélyes vagyona megengedte neki, hogy elvei diadaláért anyagi áldozatokat is hozhasson, s Pilaszanovits Józsi, mert hát így hívták megye szerte, soha sem vult visz-

szá, ha áldoznia kellett. A kerynjái kerületet képviselte 1869—1872. évi országgyűlésén. 1872. évben egy szavazattal maradt kisebbségben, s ez ügyben annak idején az országgyűlés bíráló bizottsága vizsgálatot indított, sőt később a jegyzőkönyvek meghamisítása miatt Pilaszanovits fenytő feljelentést is tett, s e per elbirálására budapesti kir. törvényszék delegátatott, s a vizsgálat vezetésével dr. Emmer Korné, akkori bpesti kir. tszéki-most kir. curial bírót bizta meg. Az elhunyt már régebben betegeskedett, de baját senki sem tartotta olyan komolynak, hogy catasztrófa bekövetkezésétől aggódtak volna, s így a rögtönösen bekövetkezett halál a mennyire meglepő, annyira részvételtölt volt. Haláláról a család a következő gyászjelentést adta ki: Roglaticzai Pilaszanovits József feleségével szül. Fernbach Rózával, és roglaticzai Pilaszanovits Iona férjével báró Bothmer Árpáddal és gyermekei báró Bothmer Lili és Károly fájdalomtól megtört szívvel tudatják a szeretett jó atyának, ipának és nagyatának roglaticzai Pilaszanovits József urnak, élete 65-ik évebe n Budapesten folyó hó 23-án történt elhunytát. A boldogult hült tetemei folyó hó 25-n délután 14 órákor fognak a gyászházban: IV. ker., Lipót-utca 36. szám alatt a róm. kath. egyház szertartása szerint szenteltetenni s Bajára szállítatván ott a családi sírboltba folyó hó 26-án délelőtt 12 órákor örök nyugalomra elhelyeztetni. Az engesztelő szent miséldoztat az elhunytnak lelkiüdvéert a temetést megelőzőleg délelőtt 11 órákor fog a bajai Szt Rókus-temető kápolnájában az Urnak bemutatni Budapest, 1895. évi január hó 23-án. Áldás és béke poraira!

— **Tűz Jankovácson.** A f. hó 23—24-re való éjjel 1 órákor Jankovácson Kalvária utca 903. számú, özv. Nagy Valia tulajdonát képező ház ismeretlen okból kigyulladt és teljesen leégett. A padláson felhalmozva volt ingóságok közt Reiter János szobafestő összes mintegy 300 ft értékű matriczái, állványai, ecsetei s egyéb mesterségéhez tartozó szerszámait elhamvadtak, melyek biztosítva nem voltak, s ki most már — szegény ember lévén — szomorúan néz előbe a várva várt tavaszi munkának. Hogy a tűz az észak-nyugat felől fuvó szél daczára nagyobb dimenziókat nem ölthetett, ez esetben tisztán a lakosok önfelelőző faradozásának köszönhető, kik a rendelkezésre álló négy, igen jó karban levő fecskendő állandóan látták el vízzel és hajtó erővel.

— **Topolyán Adler Mór** kereskedő fizetésekiptelen, vagyonállását a következőkében mutatja ki. Aktívák: árúk 11.200 ft, ház 8000 ft, takarékpénztári részvény 1200 ft, kintlévőségek 3500 ft, butorok 500 ft, összesen 24.200 ft. Passzívák: arutartozások 22.650 ft, pénztartozások 14.200 ft, összesen 35.850 ft, amely összeggel 9200 ft a házra van bekebelezve, a takarékpénztári részvény pedig zálogban van. Ezen status alapján adós 40 %-ot ajánl, a hiteltelők azonban ezt nem hajlandók elfogadni.

— **Álakuló közzgyülés.** A szabadkai „Nemzeti Kaszinó” f. hó 20-án, vasárnap d. e. 10 órákor tartotta — az új alapzabályok értelmében — közzgyülését. Igazgatóság megválasztottak: Farkas Zsigmond ügyvéd. Veres Béla országos képviselő és dr. Vojnits István főispán.

— **Halálozás.** A régi jegyzői gárdának egyik derék tagja: Budanovits István nyugalmazott bereghí jegyző, Budanovits Árpád Bajmok község jegyzőjének edes atyja f. hó 22-én 69 éves korában elhalt. Haláláról következő gyászjelentést adta ki a család: Alulírottak fájdalommal megtört szívvel jelentik Budanovits István Beregh község nyug. jegyzőjének 1895. évi január hó 22-én d. e. 10 és fél órákor, életének 69-ik évében behövekedett elhunytát. A megboldogult hült tetemei folyó évi január hó 23-án délutáni 4 órákor fognak a bajmoki róm. kath. sírkertben levő családi sírboltban örök nyugalomra tétetni. Leke üdvéert az engesztelő szentmise-áldozat folyó

évi január hó 24-én délelőtt 9 órakor fog a Mindenhatónak bemutatni. Bajmokon, 1895 évi január hó 22-én. Aldás és béke poraira! Özv. Budanovits Istvánné szül. Vábiral Ottilia, neje. Budanovits Árpád és Béla, gyermekei. Budanovits Árpádné szül. Putschard Kornélia. Budanovits Beláné szül. Stauruszky Paulina menyei. Özv. Jancsó Lajosné szül. Görömcsér Gizella, leánya. Budanovits Gyula, Imre, Margit, Elemér, Zelmá és Tibor. Jancsó Ilonka, Jancsó Erzsébet. Stalmayer Györgyné, unokái.

— **Műkedvelői előadás.** A palánkai „casinó” által f. évi január 28-án (kedden) ianzacsal egybekötött műkedvelői előadás rendez, a következő műsorral: 1. Sühög a szél. Előadja a férfiak. 2. Szerená. Magánjeinet, előadja Hipp Valéria kisasszony. 3. Kettős a „királyfogás”-ból. Előadja Boros Bella és Fülke Gizella kisasszonyok. 4. „A bálkirálynő” vigjáték egy felvonásban, írta Berezik Árpád. Személyek: Füleky Beáta—Grünsberger A. Sándor, Natália neje—Bagossy Filomena k. a. Jozefin leányok—Boross Ella k. a. Szabó Elemér—Simon Béla, Fodor Tassilo—Sigmond Gyula, Temesi Laci — Drahanovszky Géza, Kereszt Ábris — Veselinovics Milorád, Gyarmaty Pista—Antalcz Hugó, Jean pinczér — * * * 5. Riadó. Előadja a férfiak. 6. Előképek. Előadás után ianz. A rendező bizottság élén Csupor Gyula főszolgabíró áll.

— **Tetőtűz.** Szabadkáról írják lapunknak. Ifj. Lakatos Sándor lakháza a „Huszár” utcában, f. hó 22-én, kedden reggel 7 órakor — a helytelen építkezés folytán — kigyulladt és a tető teljesen leégett. A ház biztosítva volt.

— **Fizetése képtelen bőr kereskedő.** Bayer György szabadkai bőrkereskedő — mint minket értesítenek — 30.000 frt passzívával fizetése képtelen. Az aktíva ismeretlen.

— **Verselő öngyilkos leány.** Baleski Anna csinos bajai cselédleány szerelmes volt egy Gyula nevű borbélyegébe, ki hitlen lett hozzá a mit a leány úgy a szívére vett, hogy gyufa oldattal megmérgezte magát. Előbb azonban a következő verset írta:

„Ha meghalok mondják meg a Gyulának,
Ne sirasson hétköznap csak vasárnap,
Akkor is csak balszemével sirasson,
Jobbal pedig habájára kacsinson.”

— **Bóniss Lajost,** a Szabadkán állomásozó szintársulat bonvivant színészét jutalomjátéka alkalmából kellemes meglepetésben részesítette a — golya. Neje ugyanis azon a napon, a melyre jutalomjátéka volt kitűzve, egy oly erőteljes újdonszülöttnek adott életet, a mely csaknem csodaszámba megy. Az újhonpolgár ugyanis sűrű fekete hajjal és szemöldökkel jött világra, s oly nagy, mint egy három hónapos gyermek. Az anya mindamellett teljesen jól érzi magát.

— **A táblai elnök fizetése.** Az igazságügyminiszterium dr. Bernáth Géza, a szegedi kir. tábla új elnökének évi fizetését folyósító rendelet tegnap érkezett le a szegedi kir. adóhivatalhoz. A táblai elnök 6000 frt évi fizetést és 1000 lakpénzt kap. A fizetést 1895. január 1-től folyósítják.

— **Eszküvő.** Bruck Pél bajai nagykereskedő f. hó 20-án tartotta a szabadkai izr. imaházban esküvőjét Löwy Irén kisasszonnyal, Löwy M. L. otani nagykereskedő leányával. Ez alkalommal az esketési szertartást a menyasszony rokona: dr. Kohn Sámuel, a bpesti izr. hitközség országos hírnő főabbja, egy fényes és meleg hangon tartott magyar beszéd és ima kíséretében végezte.

— **A szabadkai izr. hitközség gondnokság alatt.** A dolog t. i. úgy áll, hogy a hitközség ez idő szerinti elnöke 3 havi szabadságot (?) kérvén az alelnök Geiger A. Mór, ki gondnokság alatt van és azon fölül teljesen vak, vezeti a hitközséget. Mondja már most valaki nem-e furcsa állapot, hogy Szabadka az ország 3-ik nagy városának zsidó polgárai egy gondnokolt és vak ember által vezetettik magukat.

— **Kijelölés kereskedelmi iskolai vezetővé.** A szabadkai kereskedelmi iskolai bizottság, az újonnan felállítandó kereskedelmi iskolai előkészítő osztály vezetőjévé, f. hó 19-én, szombaton tartott ülésén, egyhangulag Meznerits Ferenczet, ottani tanító jelelte elsőhelyen. Második helyen pedig Bedzula Józsefet és harmadikon Kladek Mihályt. — A választás február havában ejtetik meg.

Színház.

Csütörtök, jan. 24.
A 231. czikk.

Szellemes bohóság, mert hát inkább az, mint vigjáték, a minek a színlonpon jelezve van. Előadása elég gyors tempóban folyt, s így jónak is bátran mondható. A datab főbb szerepeit Laczkó Aranka (Charlotte) Nagyfalusy (Hermine) Hetényi (La Verpilliere), Krémer (Vertineu) és Polgar (Saint Medard) adták, kik jól megállták helyüket, valamint Kishonti és Gyarmathy is a két jegyző szerepében. Ez uttal egy megjegyzést kívánunk tenni, melyre ugyan e darabban nem a most megnevezettek szolgáltattak okot, de a mely megjegyzésre már közlülük is egyik másik, (ne fezzegesstük most a neveket) reá szolgált. Érttem azt, hogy salomba feltett kalappal lépnek be, sőt egyszer másszor mikor pedig a szerep egyáltalán nem kívánja, feltett kalappal diszcurálnak is. Kérünk egy kis figyelmet, s akkor ilyen hiba nem fog előfordulni!

Báli selyemszöveteket 35 krtól
14 frt 65 krig méterenkint — valamint fekete, fehér, szines **Henneberg-selyem** 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint sima csikos, kockázott, damaszt s. a. t. (mint egy 240 különböző minőség és 2000 szín és mintázatban s. a. t. **postabér és vámmentesen a házhoz szállítva mintákat postafordultával küld: Henneberg G. (cs k. udvari selyemgyár Zürichben.** Svajczba czimzett levelekre 10 kros, levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztando. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek.

MEGHÍVÓ

első rendes közgyűlésre.

A „ZOMBORI ELSŐ GŐZMALOM- ÉS FÜRDŐ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG”
1895. február hó 10-én (vasárnap) délelőtt 10 órakor tartja első rendes

közgyűlését

hivatalos helyiségében Zöldkert-utczai malomépület (irodában), melyre a részvényesek az alapszabályok alábbi pontjainak figyelemzetésével meghívattak.

Az igazgatóság.

Tárgy:

1. Közgyűlési elnök és jegyző választása.
2. Az igazgatóság jelentése és a mérleg előterjesztése.
3. A felügyelő bizottság jelentése.
4. Intőzkedések a mérleg tekintetében és a felmentvény megadása.
5. Négy igazgatósági tag, egy igazgatósági póttag és a felügyelő bizottság megválasztása.
6. Négy igazgatósági tag, egy igazgatósági póttag és a felügyelő bizottság megválasztása.
7. Esetleges indítványok.

Alapszabály kivonat.

14. §. A közgyűlésen a részvényesek szavazati jogukkal csak ugy élhetnek, ha részvényeiket a közgyűlést megelőzőleg 8 (nyolcz) nappal a vállalat pénztáránál letéteményezik.

19. §. A közgyűlés csak az igazgatóság által előterjesztett tárgysorozat pontjaira nézve és az igazgatóságnál a közgyűlést megelőzőleg 3 (három) nappal irásban beadott indítványok tekintetében hozhat jogérvényes határozatot.

Legujabb divatu
előrajzolt, megkezdett és készen himzett

Kézimunkák,
nemkülönbön
hímzőanyagok és hímzőszövetek
rendkívüli választékban szabott gyári árakban kaphatók
Béresi D. Sándor
női kézimunka nagy iparosnál
Budapest, király-utca 4. sz.

Képes árjegyzékem 1120 eredeti kézimunkarajzot tartalmaz és kívánatra ingyen és bérmentve beküldetlek.

Sok milliószor fogtisztító szer.
Mindenütt kapható.

SARG fele egészélegyi hatású higiénikus megyszólt (bizonyítvány Bécs 1887. július 3-án.)

KLYTHIA A BŐR APOLÁSÁRV.
ZSIRPUDER.
Az arczbár szépsége és finorítása.

Legelőgánsabb toillette, bál- és szalon-puder fehér, rozsa-szín vagy sarga.
Vegyüleg megvizsgálva és ajánlvá dr. Pohl J. J. es. kir. tanár által Bécsben.
Elismert levelek a legjobb körökből minden dobozhoz mellékelve.

TAUSSIG GOTTLIEB
finom toillette-szappanok gyáros és illatszerek foraktára
Bécs I. W. Ullzeile 3. sz.
Kapható: a legjobb illatszert, drogua- és gyógygyőszertárakban

Egy doboz ára 1 frt
20 kr. elküldés utánvétel
vagy az összeség előleges beküldése után.

MAGYARORSZAG ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGHÍREBBI MÉRLEGÉNY DRÁUZLETE.

Hilaphiloth 1847.

BRONSWELDER JÁNOS

ORAKESZTEREK 10-évi jogállással
RÉSZLETFIZETÉSRE

Képes árfizeték bérmentésére. Javítások pontosan eszakiizéltetők.

Birtokvétel.

Megvételre kerestetik készpénzfizetés mellett
két nemesi birtok,
100.000 frtigi árban
és egy uradalom
500.000 frtigi árban

Alkalmos fekvős, csinos kastély megkívántatik.
Szíves ajánlatokat csakis birtokosoktól kér

PATZ RICHARD BÉCS,
Wieden, Margarethenstrasse 12.

Essenz stomatika compas. védjegy J.
a csillagban

SZT. JAKAB GYOMORCSÜPPEK.

Egy sok évóta kipróbált hatást soha meg nem tagadó gyógyszer egyomorbetegek ellen, kiválóan hat cnsziesi gyöngeség etvágytalanság, fájdalma, kolika, gyomoregés, szabálytalan székeles stb. ellen egy üveg ára 60 kr. és 1.20 kr. Tudósító ingyen. Kiváló gyógyszernek bizonyult Dr. Lüber-féle ideg erősítő elixir védjegye kereszt s horgony — mely sok év óta idegbetegeknél sikerrel haszná. atik. Prospektust kerjenek. Orvosi es hivá. alosan hitelesített előírás szerint készítve. M. Fanta gyógyszerzetében Prága.

ISZÁKOSSÁG sőt a legroszabb esetekben, **Sougede**

esszenciával gyógyítható. A gyógykezelés a beteg tudtával vagy a nélkül történhet, a szer színtelen és szagtalan. Az eredmény kivétel nélkül biztos, jóállás mellett; egy üveg ára 1 frt 80 kr.

Főraktár **Megváltó gyógyszerzet** Pozsonyban.

Továbbá kapható Zomborban minden gyógyszerzetében, valamint az alábbi gyógyszerzetekben: Práger Bela, Nagy-Kanizsán, Grüber István Pancsovan, Ivo Károly Szabadkán, Hoffman Bela Ungváron, ugyszinten a birodalom legtöbb gyógytárában.

Egyéves önkéntesek lehetnek

azon ifjak is, kiknek érettségi bizonyítványuk nincsen; sőt **középiskolát sem végeztek** s így rendes besoroztatásuk esetén három évi katonai szolgálatra volnának kötelezve, ha valamely csász és kir. hadtestparancsnokság előtt a szabályszerű aspirans-vizsgát leteszik, amelyre megfelelő szorgalom mellett **néhány hónap** alatt előkészülhetnek.

Csak válaszbélyeggel felszerelt levelekre részletes felvilágosításd ad

Landesmann Lipót
igazgató, **SZABADKÁN.**

NB: **Besorozott** hadkötelesek **már** nem bocsáttatnak vizsgára.

A legjobb és legegészségesebb francia cigaretta-papir a

LEGLORIA

Gloria-Patent minden egyes lap leoldható!

József Bardou és fiától Perpignan és Párisban. Kapható minden tőzsde, papírkereskedésben

Báli virág- díszek nagy választékban.

Van szerencsém a nagyérdemű közönség becses tudomására juttatni, hogy üzletemben

Zomborban, fő-utca, Millasevits-féle ház

dúsan felszerelt raktárt tartok: **saját készítményű és tetszés szerint meghatározandó művirágokból, melyek báli és ruhadíszekre alkalmasak**; továbbá raktáron vannak legnagyobb választéku **szobadíszek**, u. m. **pálmák, virágkosarak, makart-csokrok** s. a. t.

Szobadíszek felújítását a legolcsóbban vállalom.

Sirkoszoruk legnagyobb választékban a legolcsóbbtól a legfinomabb kivitelig.

Szallagok tetszés szerinti cím és felirással.

Tisztelettel

Matuschek Béla.

Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Saját készítményű művirágok

Nagy választék szoba-díszekben.

Pserhofer J.-féle

gyógyszertár.

BÉCSBEN, I. KER., SINGERSTRASSE 15, SZ. A. „ZUM GOLDENEN REICHSAPFEL.“

Vértisztó labdacsook, ezelőtt **általános labdacsook** neve alatt; ez utóbbi nevet teljes joggal megérdemlik, mivel csakugyan ilyen létezik betegség, melyben ezen labdacsook csodás hatásukat észszeresebben nem bizonyították volna. Évtizedek óta ezen labdacsook általános „elterjedésnek“ örvendek és alig van család, melyben ezen kitünő háziszorból készlet nem volna található.

Számtalan orvos által ezen labdacsook háziszorból ajánlatnak és ajánlottak minden oly bajknál, melyek a rossz emésztésből és székrekedésből erednek: mint epe-zavarok, májbajok, költka, vértulajások, aranyér, béltétlenség s hasonló betegségeknél. Vértisztó tulajdonságuknál fogva kitünő hatással vannak vérszegénység s az abból eredő bajknál is: így sápkórnál, idegességből származó fejfájásoknál stb. Ezen vértisztó labdacsook oly könnyen hatnak, hogy a legeszkélyebb fájdalmakat sem okozzák és ennek folytán még a leggyengébb egyének, de még gyermekek által is minden aggodalom nélkül bevehetők.

A számtalan hálaíratból, melyet e labdacsook fogyasztói a legkülönbözőbb és legnehezebb betegségek után egészségük visszanyerése folytán hozzának intéztek, ezen helyen csak néhányat említnék azon megjegyzéssel, hogy mindenki, a ki ezen labdacsokat egyszer használta, meg vagyunk győződve, hogy azokat tovább fogja ajánlani.

Köln, 1893. április hó 30-án.

Tisztelt Pserhofer ur! Legyen olyan szíves és küldjön nékem ismét 15 tekercset az ön fölülmulhatatlan vértisztító labdacsaiból utánvéttellel. Fogadják ez uton is a legmélyebb köszönetemet labdacsaik csodahatásáért.

Maradok teljes tisztelettel. Pawlistik Ferencz, Köln, Lindenthal.

Hrasche, Földnik mellett, 1887. szeptember 12.

Tekintetes ur! Isten akarata volt, hogy az Ön labdacsaik kezem közté kerültek, melyeknek hatását ezennel megírom: Én gyermekágyban meghűltem, olyannyira, hogy semmi munkát sem voltam többé képes végezni és bizonyára már a holtak közt volnék, ha az Ön csodálatra méltó labdacsaik engem nem mentettek volna meg. Az isten áldja meg Önt ezért észszer. Nagy bizalmam van, hogy ezen labdacsook engem is tökéletesen kifognak gyógyítani, amit már másoknak is egészségük visszanyerésére segítségül szolgáltak. Kniífex Tereza.

Bécs-Ujhely, 1887. november 9.

Mélyen tisztelt ur! A legfőbb köszönetemet mondok ezennel Önnek 60 éves nagynéném nevében. Az illető 5 éven át szenvedett gyomorhurubban és vízkórságban, már életét is megunta, melyről egyébként le is mondták, midőn véletlenül egy dobozt kapott az ön kitünő vértisztító labdacsaiból s azoknak állandó használata folytán tökéletesen kigyógyult.

Legfőbb tisztelettel. Weinzeittel Josefa.

Eichengraberamt, Göhl mellett, 1889. márazius 57.

Tekintetes ur! Alulírott ismétlen kér 4 csomagot az ön valóban hatásos és kitünő labdacsaiból. El nem mulaszthatom legnagyobb elismerésemet kifejezni ezen labdacsook értéke felét és azokat, a hol csak alkalmam nyílik, a szenvedőknek legmelegebben fogom ajánlani. Ezen hálaíratom tetszészerinti használására önt ezennel felhatalmazom.

Teljes tisztelettel. Háhn Ignác.

Gotschdorf, Kolbach mellett, Szilézia, 1888. október 8.

T. ur! Felkérem, miszerint az ön vértisztító labdacsaiból egy csomagot 6 dobozzal küldeni sziveskedjék. Csakis az ön csodálatos labdacsaiknak köszönhetem, hogy egy gyomorhajtól, mely engem 5 éven át gyötört, megszabadultam. Ezen labdacsook nálam sohasem fognak kifogni, s midőn legfőbb köszönetemet kifejezem, vagyok tisztelettel. Zwickl Anna.

Ezen vértisztító labdacsook csakis a Pserhofer J.-féle, az „Arany birodalmi almához“ címzett gyógyszertárban, Bécsben, I., Singerstrasse 15. sz. a. készíttetnek valódi minőségben s egy 15 szem labdacsoot tartalmazó doboz ára 21 kr. Egy csomag, melyben 6 doboz tartalmazatik, 1 ft 5 krba kerül; bérmentelen utánvételi küldéssel 1 ft 10 kr. Egy csomagnál kevesebb nem küldetik el.

Az összeg előbbeni beküldésénél (mi legjobban posta-utalványon eszközözötték) bérmentes küldéssel együtt: 1 csomag 1 ft 25 kr., 2 csomag 2 ft 30 kr., 3 csomag 3 ft 35 kr., 4 csomag 4 ft 40 kr., 5 csomag 5 ft 20 kr. és 10 csomag 11 ft 20 krba kerül. — Kaphatók Török József gyógyszer-tárban, Budapesten.

N. B. Nagy elterjedtség következtében ezen labdacsook a legkülönfélébb nevek és alakok alatt utánoztatnak; ennek következtében keretik csak is Pserhofer J.-féle vértisztító labdacsokat követelni és csakis azok tekinthetők valódiaknak, melyeknek használati utasítása a Pserhofer J. névalírásal fekete színben és minden egyes doboz fedele ugyanazon aláírásal vörös színben van elátva.

Amerikai köszvénykeuócs, gyors és biztos hatású legjobb szer, minden köszvényes és csuszos bajok, u. m.: gerinc-agy bántalom, tagszagattas, ischias, migraine, ideges fogfájás, főfájás, fülzsagattas stb. ellen 1 ft 20 kr.

Tannochinin hajkenőcs, Pserhofer J.-től. Évek hosszú sora óta valamennyi hajnövesztő szer között orvosok által a legjobbnak elismerve. Egy elegánsan kiállított nagy szelencével 2 ft.

Általános tapasz, Steudel tanártól. Útés és szurás által okozott sebeknél, mérges dagunatoknál, ujjkucacs, sebes- vagy y aladt-mell vagy más ily bajknál, mint kitünő szer lön kipróbálva. Egy tégey 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Fogbalzsam, Pserhofer J.-től. Sok év óta a fagyos tagokra és minden illótt sebre, mint legbiztosabb szer elismerve. Egy köcsöggel 40 kr. Bérmentve 65 kr.

Utifüvedy, egy általános ismert kitünő háziszor, hurut rekedtség, göröcs köhögés stb. ellen. Egy üvegecske ára 50 kr., 2 üveg bérmentve 1 ft 50 kr.

Élet-esszencia, (prágai csöppek) megrontott gyomor, rossz emésztés és mindennemű altesti bajok ellen kitünő háziszor. Egy üvegesével 22 kr., 12 üveg 2 ft.

Általános tisztító-só, Balich A. W.-től. Kitünő háziszor a rossz emésztés minden következményei, u. m.: főfájás, szédülés, gyomorgörös, gyomorhív, aranyér dugulás stb. ellen. Egy csomag ára 1 ft.

Angol csodabalszam, egy üveg 50 kr., egy kis üveg 12 kr.

Por a lábizzadás ellen, Ezen por megszünteti a lábizzadást s az által képződő kellemetlen szagot, épen tartja a lábfelet és mint ártalmatlan szer van kipróbálva. Egy dobozzal 50 kr. Bérmentve 75 kr.

Golyva-balszam, kitünő szer golyva ellen. Egy üveg 40 kr., bérmentes küldéssel 65 kr.

Helső vagy egészség-só, kitünő gyógyszer, gyomor-hurut és minden a rendetlen emésztésből származó bajknál 1 csomag 1 ft.

Mia-Poko, kitünő szer egyoldaltu fejfájás, fogfájás, csusz sat. ellen. Ezen „itt felsorolt készítményeken kívül, az osztrák lapokban hirdett összes bel- és külföldi gyógyszerészeti különlegességek raktáron vannak és a kiszíthet netán nem levők gyorsan és olcsón megszeresztenek. — Posta megrendelések a leggyorsabban eszközöztenek, ha a pénzösszeg előre küldetik; nagyobb megrendelések utánvétellel küldetnek. Bérmentve csakis oly esetben történik a küldés, ha az összeg előre beérkezik, mely esetben a postaköltségek sokkal mérsékeltebbek.